

K nastavení SZP v České republice po roce 2020

V současnosti probíhá v členských zemích EU diskuse kolem nastavení budoucí Společné zemědělské politiky po roce 2020. V ČR se tak děje za situace nebývale extrémního sucha v loňském i letošním roce a rovněž za situace, v níž mnoho zemědělských půd již na pohled vykazuje zjevné výrazné zestárnutí, tj. mineralizaci půd erozemi zbavených organické složky, jejichž úrodnost je udržována jen za cenu stále vyšších dávek průmyslových hnojiv. Tento trend průmyslově provozované zemědělské výroby přináší rostoucí negativní externí vlivy zemědělství jak na klesající kvalitu potravin, tak i na klesající kvalitu krajiny a půdy jako soustavy fungujících ekosystémů, udržujících citlivou rovnováhu přeměn energie, živin a informací mezi rostlinnými a živočišnými populacemi.

O podobě budoucího dotačního systému v českém zemědělství se tedy diskutuje za situace, která vyžaduje bezodkladné zásadní změny v přístupu lidí ke krajině, který je z termodynamického hlediska dosud zcela kontraproduktivní. Vědy o životě a Zemi ukazují, že rychlý globální nárůst lidské populace dosud probíhá na úkor výrazné redukce ploch přirozené vegetace hlavních kontinentů světa, v důsledku čehož narůstá i počet a frekvence klimatických extrémů. Hlavním klimatickým plynem v zemské atmosféře není CO₂, nýbrž voda, které se na kontinentech začíná nedostávat v důsledku dlouhodobé antropogenní redukce podílu přirozené vegetace v krajině.

Jestliže na území ČR přichází na 1 m² ročně průměrně asi 1000-1200 kWh sluneční energie a přirozená vegetace (listnaté opadavé lesy s dostatkem vody, mokřadní ekosystémy) dokáže prostřednictvím evapotranspirace a latentního tepla efektivně využít a přeměnit asi 2/3 této energie na sobě i člověku užitečnou tvorbu základních životních podmínek v podobě bezplatných veřejných služeb (funkce klimatizační – ochlazování a oteplování, vodozadržná, půdotvorná, prostředí pro biodiverzitu), potom ztráta každého jednoho čtverečního metru přirozené vegetace ve prospěch jak zemědělských půd, tak zejména ve prospěch zástavby či jinak zpevněného povrchu znamená trvalou každoroční ztrátu cca 500-700 kWh/m². Při ceně cca 3 Kč/kWh to znamená každoroční ztrátu nejméně 1500-2000 Kč/m² čili každoroční ztrátu užitečné sluneční energie ve výši cca 15-20 mil. Kč z hektaru zlikvidované přirozené vegetace. A těmito, převážně lidmi způsobovanými, ztrátami trpí společně vše živé na Zemi.

SZP po roce 2020 proto musí v ČR nabídnout zemědělcům možnost masivnějšího zalesňování zemědělské půdy přirozenou vegetací smíšených listnatých lesů s hlubokokořenícími druhy, které nejrychleji a nejefektivněji obnovují kvalitu zemědělských půd a vytvořit k tomu stimulační ekonomické prostředí. Zemědělec, který bude po několik generací pečovat o veřejné služby přirozené vegetace lesů a mokřadů, musí mít pomocí veřejných prostředků unijních a národních zajištěnu stejně rentabilní existenci jako zemědělec produkující zemědělské komodity. V souladu s požadavkem zakladatele měření ekosystémových služeb R. Costanzy by SZP měla také začít zahrnovat i negativní dopady velkovýrobního průmyslového zemědělství na zhoršování kvality zemědělských půd (nadměrné eroze půd, vytváření podorniční krusty chemickým hnojením dusíkem atd.) (Costanza R. et. al., 2017, Twenty years of ecosystem services, pp. 13-14).

Tak bude možno efektivně naplnit první prioritní cíl unijního 7. akčního programu pro životní prostředí, který požaduje chránit a obnovovat přírodní kapitál členských zemí EU a zajistit společně s ekologickým zemědělstvím budoucí zemědělskou produkci pro příští generace.